

Мамлекеттик жана расмий тилдер боюнча IX жана XI класстардын окуучуларынын жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясын өткөрүү боюнча нускама-усулдук кат

Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарында окуучулардын жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясын уюшкандыкта өткөрүү максатында, билим берүүнүн райондук (шаардык) бөлүмдөрүнүн методисттери, мектептердин жетекчилери жана мугалимдери тарабынан колдонуу үчүн төмөнкү нускама-усулдук катты жиберет:

- (1) мамлекеттик жана расмий тилдер боюнча IX жана XI класстардын окуучуларынын жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясын өткөрүү боюнча;
- (2) мамлекеттик жана расмий тилдер боюнча жазуу иштерин (комплекттүү жазуу тести) баалоо боюнча.

Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2023-жылдын 11-мартындагы №939/1 буйругу менен бекиген Кыргыз Республикасынын бардык типтеги жана менчик түрүндөгү жалпы билим берүү уюмдарында негизги жалпы жана орто жалпы билим берүүнүн билим берүү программалары боюнча жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясын өткөрүү” жөнүндө Жобосуна ылайык мамлекеттик жана расмий тилдер боюнча IX жана XI класстарынын окуучуларынын жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясы, өзүнө функционалдык лексиканы жана грамматиканы, ошондой эле текстти окуу жана түшүнүү көндүмдөрүн камтыган тест түрүндө өткөрүлөт.

Сынак материалдары Билим берүүнүн сапатын баалоо жана маалымат технологияларынын улуттук борбору (мындан ары текстте – ББСБЖМТУБ) жана Кыргыз Билим берүү академиясы (мындан ары текстте – КБА) менен макулдашуунун негизинде министрлик тарабынан берилет. Мектеп предметтик комиссиясы (мындан ары текстте – ПК) белгиленген тартипте окуучулардын сынак иштерин өткөрүүнү жана баалоону жүргүзөт.

Класс	Убакыт	Тесттин бөлүктөрү	Бөлүк үчүн упайлардын саны	Тест үчүн максималдуу упай
9-класс	1,5 саат	Лексика. Грамматика Окуу жана түшүнүү	40 балл 30 балл	70 балл
11-класс	2,5 саат	Лексика. Грамматика Окуу жана түшүнүү Жат жазуу тапшырмасы менен	60 балл 40 балл 10 балл	110 балл

Сынак үчүн баа комплекттүү түрдө коюлат:

9-класс

«5» деген баа	56 – 70 балл
«4» деген баа	46 – 55 балл
«3» деген баа	35 – 45 балл
«2» деген баа	0 – 34 балл

11-класс

«5» деген баа	88 – 110 балл
«4» деген баа	71 – 87 балл
«3» деген баа	55 – 70 балл
«2» деген баа	0 – 54 балл

Мамлекеттик/расмий тилдер боюнча комплекстүү жазуу тести 9, 11-класстардын окуучуларынын тилдик компетенция жаатындагы функционалдуу сабаттуулугун жана окуу боюнча функционалдуу сабаттуулугун текшерүүгө багытталган.

Тилдик компетенция жаатындагы функционалдуу сабаттуулук – бул окуучунун жазуу текстин түшүнүү, аны интерпретациялоо, окуганы тууралуу ой жүгүртүү жана ошондой эле окуганын турмушта өз максаттарына жетүү үчүн колдонуу жөндөмдүүлүгү.

Тест төмөнкү бөлүктөрдөн турат:

1-бөлүк. Лексика. Грамматика

Тесттин максаты – предметтик стандарттарга жана программаларга ылайык кээ бир коммуникативдик маселелерди чечүү үчүн зарыл болгон тилдик компетенциянын түзүлгөн деңгээлин текшерүү. Тест процессинде төмөнкү жөндөмдөр текшерилет:

- лексикалык бирдиктердин маанилерин ажыратуу жана аларды берилген контекстте колдоно билүү;
- зат атоочтун жөндөмө категориясы боюнча өзгөрүшүн контекстинде туура колдонуу;
- этиштин формаларын кээ бир контекстте жана жагдайларда туура колдонуу;
- сунушталган контексттерде жөнөкөй жана татаал сүйлөмдөрдүн структурасын колдоно билүү.

Класс	Тестти аткаруу убактысы	Мазмуну	Ташырма-лардын түрлөрү жана саны
Лексика. Грамматика			
9-класс	40 мүнөт	- жак, сан (атооч, этиш) - жөндөмө категориясы (А, И, Б, Т, Ж, Ч)	Төрт варианттын ичинен бир

		- сан атооч, сын атооч, ат атооч, тактооч, кызматчы сөздөр - сүйлөмдүн түрлөрү	туура вариантты тандоого 40 тапшырма
11-класс	50 мүнөт	- кептин түрлөрү - кептин стилдери - сөздүн тике жана өтмө маанилери - сүйлөмдүн баш жана айкындооч мүчөлөрү - жак, сан (этиш) - жөндөмө категориясы (А, И, Б, Т, Ж, Ч) - сүйлөмдүн түрлөрү	Төрт варианттын ичинен бир туура вариантты тандоого 60 тапшырма

Тесттин биринчи бөлүгүн өткөрүү жол-жобосу

Тапшырмалардын саны – 9-класс – 40, 11-класс – 60.

Аткаруу убактысы: 9-класс – 40 мүнөт, 11-класс – 50 мүнөт.

Тесттин алдында окуучуларга тест дептерлери/тест материалдары таратылат, тестти аткаруу боюнча көрсөтмө берилет. Алар менен таанышып чыккандан кийин (10 мүнөттөн көп эмес) тестти өткөрүү жол-жобосу боюнча суроолорду берүүгө уруксат берилет.

Андан кийин убакыт белгиленет. Тестти аткаруу учурунда суроолорду берүүгө уруксат берилбейт. Тестти аткаруу учурунда сөздүк менен колдонууга болбойт. Убакыт бүткөндөн кийин тест материалдары мугалимге тапшырылат.

Тесттин жыйынтыктарын иштеп чыгуу

Тесттин жыйынтыктарын иштеп чыгуу жана баалоо жооптун туура варианты көрсөтүлгөн ачкычтардын жардамы менен жүргүзүлөт. Окуучу тегеректеп белгилеген жооптун варианты эсептелет. Эгерде окуучунун тандоосу кошумча графада белгиленсе, анда ал жооптун акыркы варианты катары кабыл алынат. Тест тапшыруучу алган баллдардын саны тест дептеринин тийиштүү графасында белгиленет.

Ар бир туура аткарылган тапшырма 1 баллга бааланат.

«Лексика. Грамматика» бөлүгү үчүн максималдуу балл:

9-класс – **40**.

11-класс – **60**.

2-бөлүк. Окуу жана түшүнүү

Тесттин максаты – белгилүү коммуникативдүү маселелерди чечүү үчүн окууда сүйлөө көндүмдөрү менен жөндөмдөрүнүн калыптануу деңгээлин текшерүү.

Көзөмөлдүн объекттерине төмөнкү жөндөмдөр кирет:

- текстте камтылган негизги маалыматты жана ошондой эле маанилүү жүктөмдү алып жүрүүчү кээ бир түзүүчүлөрдү түшүнүү;
- тексттин сунушталган чечмеленишин шайкеш кабыл алуу;
- негизги маалыматты жана тексттин кошумча маалыматынын маанилүү элементтерин толук, так жана терең түшүнүү.

Класс	Тестти аткаруу убактысы	Мазмуну	Ташырмалардын түрлөрү жана саны
Текстти окуу жана түшүнүү			
9-класс	50 мүнөт	- Мазмунду толук түшүнүү (биографиялык текст, көркөм текст, диалог) - Тандалган маалыматты түшүнүү (илимий-популярдык, публицистикалык, коомдук-саясий текст)	Төрт варианттын ичинен бир туура вариантты тандоого 2 текст жана 15 тапшырма
11-класс	60 мүнөт	- Толук түшүнүү (жарнама, кулактандыруулар, анонс, маалымкат, аба-ырайынын прогнозу) - Мазмунду толук түшүнүү (биографиялык текст, көркөм текст) - Тандалган маалыматты түшүнүү (илимий-популярдык, публицистикалык, коомдук-саясий текст)	Төрт варианттын ичинен бир туура вариантты тандоого 3 текст жана 20 тапшырма

Тексттердин мүнөздөмөсү

Окуу үчүн тексттин көлөмү (көркөм, коомдук-саясий же илимий-популярдык) 350 сөздөн ашпайт.

Текстте маанисин контексттен таап түшүнүүгө мүмкүн болгон 3%дан көп эмес тааныш эмес сөздөр болушу мүмкүн.

Окуу үчүн сунушталган тексттер төмөнкү талаптарга жооп берет:

- окуу программасы предметтик-тематикалык мазмунга дал келет;
- маанилик толук бүткөндүгү, байланыштуулугу жана бүтүндүгү менен мүнөздөлөт;
- терминдер, жеке аттар, цифралык маалыматтар ашыкча берилген эмес;
- стандарт жана колдонулуп жаткан окуу программасы менен аныкталган сынак тапшыруучулардын даярдык деңгээлине дал келет.

Тесттин экинчи бөлүгүн өткөрүүнүн жол-жобосу

Тапшырмалардын саны: 9-класс – 2 текст жана 15 тапшырма,

11-класс – 3 текст жана 20 тапшырма.

Тесттин экинчи бөлүгүн аткаруу убагы: 9-класс – 50 мүнөт, 11-класс – 60 мүнөт.

Окуучуга тест материалдары берилет жана тестти аткаруу боюнча нускама өткөрүлөт. Тестти аткарууда тест тапшыруучу сөздүк менен колдоно алат.

Тесттин жыйынтыктарын иштеп чыгуу

Тесттин жыйынтыктарын иштеп чыгуу жана баалоо ачыкчтардын жардамы менен жүргүзүлөт.

Ар бир туура аткарылган тапшырма **2 баллга** бааланат.

Жарым-жартылай туура болсо – 1 балл;

Туура эмес жооп берилип же жооп жок болсо – 0 балл

9-класс

2-бөлүк үчүн максималдуу балл – **30**.

11-класс

2-бөлүк үчүн максималдуу балл – **40**.

3-бөлүк. Тапшырмасы бар жат жазуу (11-класстардын окуучулары гана үчүн)

Жат жазууну өткөрүү максаты:

- угулган текст боюнча жазуу жүргүзүү жөндөмүн текшерүү;
- жазууда окулган орфограммаларды жана пунктуацияларды колдоно алуу жөндөмүн текшерүү;
- угулган тексттин негизинде материалдын ырааттуулугун аныктай алуу жөндөмүн текшерүү.

Жат жазууну өткөрүү жол-жобосу:

Ишти аткаруу убактысы – 40 мүнөткө чейин

1. Мугалим жат жазууну өткөрүү максатын маалымдайт, окуучулардын жат жазууда колдонула турган орфограммаларга жана аткарыла турган тапшырмага көңүлүн (материалдын берилишинин ырааттуулугун аныктоого багытталган тапшырма) бурат. Окуучулар кунт коюп угуп, мазмунун түшүнүүгө аракеттенишет.
2. Мугалим текстти ачык-айкын, жай жана так окуп берет, бирок орфограммаларды жана пунктуациялык белгилерди айтып бербейт. Текстти окуунун эрежелерин сактоо менен, бирок сөздөрдүн фонетикалык түзүлүшүн бузбастан окуу керек.
3. Мугалим текстти түшүнүү боюнча суроолорду берип, тааныш эмес сөздөрдү (эгерде жат жазуунун текстинде тааныш эмес сөздөр жолукса) түшүндүрүп берет. Эгерде текстте мекемелердин жана уюмдардын аталыштарын көрсөтүп турган, энчилүү же чет тилдик алфавиттин тамгаларынын аталыштарынан түзүлгөн, кыскартылган татаал сөздөр

жолукса, анда мугалим аларды аббревиатурасы менен бирге доскага жазып коёт.

4. Жазуу үчүн текстти окуу. Мугалим ар бир сүйлөмдү 3 жолу окуйт: биринчи жолу – сүйлөмдүн маанисин түшүнүү үчүн, экинчи жолу – жазуу үчүн, үчүнчү жолу – жазылганды текшерүү үчүн. Эгерде сүйлөм өтө узун болуп, кулакка абдан татаал кабыл алынса, анда аны бөлүп окуу керек. Сүйлөмдү окуу аяктаганга чейин жазууга уруксат бербөө керек.

5. Аягында мугалим толук текстти дагы бир жолу окуйт, бирок бул учурда, окуучулардын бардык сөздөрдүн туура жазылышын текшерүүгө жетишүүсү үчүн же жазганга жетишпей калган сөздөрдү жазуусу үчүн сүйлөмдөрдүн ортосундагы тынымдарды узартууга тийиш.

6. Мугалим окуучулардын иштерин чогултуп алат да, аларга материалды баяндаманын ырааттуулугун белгилөөгө берилген тапшырманы камтыган баракчаларды таратат.

Жыйынтыктарды иштеп чыгуу

Жат жазуу беш баллдык система боюнча бааланат.

11-класс үчүн жат жазуунун көлөмү – 145–160 сөз.

Жат жазууну нормага ылайыкталган баалоо Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2017-жылдын 19-апрелиндеги №473/1 буйругуна ылайык жүргүзүлөт:

11-класстарда жат жазууга коюлуучу бирдиктүү талаптар жана баалоо критерийлери

Жат жазуу – окуучулардын орфографиялык, пунктуациялык сабаттуулугун текшерүүнүн эң негизги формаларынын бири.

Жат жазуу үчүн азыркы кездеги адабий тилдик нормага жооп берген жана окуучунун жаш өзгөчөлүгүнө карата мазмуну жагынан ылайык келген тексттерди берүү сунушталат. Жат жазуу өзүнчө дидактикалык максатына ылайык, окуучунун белгилүү бир орфографиялык эрежени канчалык өздөштүргөндүгүн билүү максаты менен жыйынтык чыгаруу үчүн жүргүзүлөт. Дидактикалык максаты – окуучулардын билимин баалоо болуп саналат.

Окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн мектептерде кыргыз тилин үйрөтүүдө 11-класстын окуучулары үчүн жат жазуунун тексти мазмундуу, жеткиликтүү, орто оордукта болууга тийиш.

Жат жазуу 11-класстын бүтүрүүчүлөрү үчүн 145-160 сөздөн туруп, жазуу мөөнөтү 40 мүнөткө созулат. Жат жазуунун текстинде кездешкен айрым түшүнүксүз сөздөргө мугалим түшүндүрмө берет.

Жат жазууда орфографиялык, пунктуациялык каталар, жазуунун техникалары эске алынып, бир гана баа коюлат.

5 балл	катасыз жазылган, 1 орфографиялык же 1 пунктуациялык катадан ашпаган же 3төн ашык эмес оңдоолор болгон ишке коюлат;
4 балл	каталардын жалпы саны 4төн ашпаган (2 орфографиялык, 2 пунктуациялык же 4 орфографиялык ката кетирилип, пунктуациялык катасы жок болгон же 3 орфографиялык, 1 пунктуациялык ката болгон) жат жазууларга коюлат;
3 балл	каллиграфиясы начар, саны 10дон ашпаган (4 орфографиялык, 6 пунктуациялык же 3 орфографиялык, 7 пунктуациялык, же болбосо орфографиялык катасы жок, 10 пунктуациялык ката кетирилген) иштерге коюлат;
2 балл	саны 15тен ашпаган (7 орфографиялык, 8 пунктуациялык же алты орфографиялык, 9 пунктуациялык же 8 орфографиялык, 7 пунктуациялык ката кетирилип, булганыч жазылган) иштерге коюлат;

Эскертүү: жат жазууда кездешкен татаал сөздөрдү муундап, тамгалап окуп берип, жаздыруу методикалык жактан туура эмес деп эсептелет.

Мугалимге каталардын мүнөзүнө, алардын бир типтүүлүгүнө жараша бааны жогорулатуу же төмөндөтүү укугу берилет. Эгерде иш тыкан эмес аткарылып, 2ден көп оңдоолор, чийүүлөр, сызып оңдоолор кылынса, анда баа 1 баллга төмөндөтүлүшү мүмкүн. Тескерисинче, эгерде иш тыкан аткарылып, анда оңдоолор, чийүүлөр болбой, 3-4 бир типтүү каталар болсо, баа каталардын көрсөтүлгөн сандык нормаларын ашырып жиберүүгө мүмкүндүк берет.

Жат жазуу ишин жүргүзүүнүн технологиясы

- жат жазуу иши жүргүзүлө турган күндү окуучуларга күн мурунтан айтып, кабардар кылуу;
- грамматикалык эрежелерди, пунктуациялык эрежелерди кайталоону сунуштоо;
- иштин натыйжалуу уюштурулушу жана өткөрүлүшү үчүн окуучуну психологиялык жактан даярдоо;
- жат жазууга керек болгон окуу куралдарын (штамп басылган ак кагаз, калем сап) даярдатуу;
- даярдалып келген текстти белгиленген убактан кечиктирбей, сынактык комиссиянын мүчөлөрүн күбө кылып, конвертти ачып, үн чыгарып темасын окуп, анан жат жазуунун темасын тактага жазуу;
- текстти үн чыгарып, токтоо, көрктүү, уккулуктуу үн менен окуп берүү;

Ырааттуулукту белгилөөгө берилген тапшырма да 5 баллга бааланат.

5 балл	Ыраттуулук туура аныкталган
4 балл	Ыраттуулук аныкталды, бирок 1 бузуу болгон
3 балл	Ыраттуулук аныкталды, бирок 2 бузуу болгон
2 балл	Ыраттуулук туура эмес аныкталган же 2ден көп бузуулар болгон

Тиркемеде тест тапшырмаларынын бардык түрлөрүн жана баалоо критерийлерин камтыган, үч бөлүктөн турган комплекстүү тесттин үлгүсү берилген.

Комплекстүү сынакты өткөрүү датасы жөнүндөгү маалымат, тесттердин көрсөтмө варианттары КРдин БИМдин жана ББСБЖМТУБнун расмий сайттарына жайгаштырылат.

Жазуу сынак иштерин текшерүү жана баалоо, сынакты кабыл алуу күнүн эсептебегенде, 3/5 жумушчу күндөн көп эмес убакытты ээлейт.

ЖМАнын баллдык системада алынган жыйынтыктары бааларга которулат.

9 жана (же) 11-класстардын окуучуларынын жазуу сынак иштерин текшерүү ПК тарабынан жиберилген баалоо боюнча көрсөтмөлөргө ылайык жүргүзүлөт.

9 жана (же) 11-класстардын окуучуларынын ЖМАдагы «2» (канааттардырарлык эмес) жана «5» (эң жакшы) деп бааланган жазуу сынак иштерине рецензиялар жазылат.

Бардык сынак иштери алар үчүн атайын бөлүнүп берилген орунда (күйбөс сейфте) сакталат. ПКнын чечимдери протокол менен жолжоболоштурулат жана анын мүчөлөрүнүн колдору коюлат.

ЖМАны өткөрүүнүн тартиби

1. ЖМА боюнча уюштуруу иш-чаралары сынак башталганга чейин 1 саат убакытта жүргүзүлөт (каттоо, бүтүрүүчүлөрдү отургузуу жана нускама берүү, контролдоо-өлчөө материалдарын көчүрүү, башкы барактарды толтуруу ж.б.).

2. Тест материалынын башкы барагына мектептин штампы коюлат.

3. Окуучулар комплекстүү тест өтүүчү жерге тест башталганга чейин 15 мүнөт эрте келиши керек.

4. Белгиленген күнү сынактын башында тестти өтүү боюнча нускама берилет жана окуучуларга тесттин узактыгы, тартиби жана өткөрүү түрү, тесттин жыйынтыктары менен таанышуу убакыты жана орду жөнүндө маалымдалат.

5. Сынак материалдары менен таанышуу (окуп берүү) ПКнын мүчөлөрүнүн катышуусунда сынак башталганга чейин жүргүзүлөт. Андан кийин тест материалдарын бар болгон бүтүрүүчүлөрдүн санына жараша көбөйтүү зарыл.

6. Тесттин өзүнчө компоненттерин аткаруу убакктысы ушул усулдук нускама менен жөндөлөт.

7. Даярдоо иш-чараларына бөлүнгөн убакыт сынактын узактыгына кирбейт.

8. Комплекстүү тест мектептин класстарында өткөрүлөт. Ар бир окуучуга өзүнчө орун берилет.

9. Комплекстүү сынакты тапшырууга бөлүнгөн убакыт аяктагандан кийин тест материалы комиссияга тапшырылат.